

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅ ԵՎ ԱՆԳԼԻԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

որին Ս. Օծուրյուն Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահության տակ Կահիրեում գումարված Եպիսկոպոսական ժողովը, 1956 թվականի մարտի 8-ին, իր Ը և վերջին նիստում, զբաղվեց «Քրիստոնեական այլ եկեղեցիներու հետ հարաբերություն մշակելու» հարցով: Եպիսկոպոսական ժողովը, կարծիքների փոխանակությունից հետո, ցանկություն հայտնեց, որ «մեր եկեղեցին ևս մասնակցի զուտ կրոնական բնույթ ունեցող համաշխարհային միջեկեղեցական ժողովներուն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ նշանակված ներկայացուցիչներով»:

Կահիրեի Եպիսկոպոսական ժողովը առավ ևս ողջունելի մի բայ: Նա զբաղվեց Հայ եկեղեցու «ղավանակից Դպտի, Ասորի, Հաբեշ և Հնդկ-Մալաբար Արևելյան բույր եկեղեցիներու հետ հարաբերության» հարցով: Եպիսկոպոսական ժողովում որոշվեց, որ մինչև 1960 թվականը «նախապատրաստական աշխատանքներ կատարվին սույն եկեղեցիներու հետ համագումար մը ունենալու համար»:

Ուրախությամբ պետք է արձանագրել այն փաստը, որ Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, քրիստոնեական սիրո և հարգանքի փոխադարձ ըմբռնումով, շատ սիրալիր և

բարեկամական հարաբերություններ է մշակում առհասարակ Օրթոդոքս եկեղեցու և մասնավորապես Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու հետ:

Նորին Ս. Օծուրյուն Վեհափառ Հայրապետը, անցյալ տարի արտասահմանում իր կատարած հովվապետական հանապարհորդության օրերին, հատկապես Անգլիայում գրտնրված Ժամանակ, զբաղվեց Հայ և Անգլիական եկեղեցիների փոխհարաբերության ամրացման, սերտացման խնդրով: Նորին Ս. Օծուրյուն Վեհափառ Հայրապետի այցելությունը Անգլիա մի գեղեցիկ էջ ավելացրեց Հայ և Անգլիական եկեղեցիների բարեկամական հարաբերությունների պատմության մեջ: Վեհափառ Հայրապետը Լոնդոնում, ապրիլի 12—16-ին, Լամբեթի պալատում, անձնական հյուրը եղավ Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոս Նորին Սրբություն զոկտ. Ջեոֆֆրի Ֆիշերի: Առաջին անգամն էր Հայ եկեղեցու պատմության մեջ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այցելում էր Անգլիա, արժանանալով ջերմ ու սիրալիր ընդունելության:

Հայ եկեղեցու պատմության հատկապես վերջին 60-ամյակում սկսվել են Հայ և Անգլիական եկեղեցիների միջև ավելի սիրալիր հարաբերություններ, որոնք այժմ, մեր օրերին, վերածվել են սրտառույշ բարեկամության: յ

Հայ եկեղեցին իր պատմության ողջ ընթացքում Բրիտանական Դույր եկեղեցիների հետ իր հարաբերության հարցերում առաջնորդվել է միշտ Բրիտանական ոգով, սիրո և եղբայրության սկզբունքներով: Հայ եկեղեցու համար եկեղեցական միության, համագործակցության հարցերում անխախտ օրենք է հանդիսացել «ՄԻՈՒԹԻՒՆ Ի ԿԱՐՆԻՈՐՄ, ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԲԱՅՍ, ՍԻՐԵԼՈՒԹԻՒՆ ՅԱՄԵՆԱՅՆՆԵ» սկզբունքը: Հայ եկեղեցին ձգտել է միշտ իրականացած տեսնել Բրիտանական եկեղեցիների բաղձալի միասնությունը: Հայ եկեղեցին ամեն օր աղոթում է «վասն միայնոյ Սուրբ և Առաքելական եկեղեցայ»: Այսօր էլ մեր եկեղեցին, հավատարիմ իր «աստվածաբանական լայնախոհության և եկեղեցական ազատամրտության սկզբունքներում վրա, զորս անխախտ և անփոփոխ պահեց» (Օրմանյան), ձգտում է միության բույր եկեղեցիների հետ, սակայն ոչ «տալես տէր ընդ ծառայի, այլ հաասար ընդ հաասարի», ինչպես նշել է Շնորհալին: Այս ոգով միությունը բարիք միայն կարող է բերել եկեղեցուն: «Բրիտանական եկեղեցիների եղբայրական մերձեցումով և գործակցությամբ, խորհում ենք, թե ավելի զորացրած կլինենք Քրիստոսի եկեղեցին», — պատգամում է Ամենայն Հայոց Հայրապետը Լոնդոնում, ի պատիվ Իրեն տրված պաշտոնական ընդունելության ընթացքում, Նիկիական միության ակումբում: «Անգլիկան եկեղեցին և եկեղեցականությունն ու ժողովուրդը միշտ բարձր են գնահատել Հայ եկեղեցուն, «նրա Բրիտանական խորունկ ոգին, նրա համառ հարույր Քրիստոսի հավատին և նկարագրի ու նախաձեռնության այն հարուստ և օգտակար նպաստը, որը հայերը բերում են հասարակության, ուր էլ որ գտնվեն», որովհետև նա հանդիսացել է «Արևելյան Բրիտանական իսկությունն ու արտահայտությունը», որ «իր իմաստուն նկարագրով... ավանդական Բազմբնակչության չի եղծանվել... և ողջամիտ է մնացել ժողովրդյան հետ շփումը չկորսնցնելու...», որ դավանաբանական կետերը նվազագույն չափի է վերածել, որ կրոնական պաշտամանը կամայական ծանրություններ

չի բարդում, իրանից դուրս եկողներին չի գրկում փրկությունից, որ ինքնատիպ եկեղեցի է, որ պահվել և զարգացել է ուրիշ եկեղեցիների ազդեցությունից դուրս, երբեք չի նաեաչել նրանց գերիշխանությունը և հավատարմորեն պահպանել է Արևելյան Նախնական Բրիտանական ժառանգությունը, ինչպես որ այն կազմվել էր առաջյալներին ամփոխապես հաջորդող դարում»:

Անցյալ տարի ապրիլի 13-ին Լոնդոնում, Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսը, ի պատիվ Նորին Ս. Օծություն Վեհափառ Հայրապետին տված պաշտոնական ընդունելության յամանակ, ողջունելով Վեհափառ Հայրապետի շնորհաբեր այցելությունը Անգլիա, ասաց, որ «Հայ եկեղեցին... եզակի է Բրիտանական եկեղեցիների մեջ, ոչ միայն առաջյալների կողմից հիմնված լինելու իր իրավունքով, այլ նաև առաջին եկեղեցին, որ դարձավ Ազգային եկեղեցի, երբ Դ դարի սկզբում Հայաստանի բազմաւորությունը Բրիտանական կրոնականությանը որպես իր պաշտոնական կրոնը... Հայ եկեղեցին եզակի է իր ցավերով և դժվարություններով, որը պատմությունը պարտադրել է այս եկեղեցուն և Ազգին, եզակի՝ սոսկալի հալածանքների և գաղթների իր պատմությամբ, եզակի՝ եկեղեցու հավատին իր համառ հավատարմությամբ և պաշտումով... և եզակի այն իրողությամբ, որ հակառակ հալածանքների նեղմտեցնող և խրատացնող ազդեցության, այս եկեղեցին մնացել է ազատամիտ, իր վարդապետական հայացքներով և լայնախոհ՝ ուրիշ եկեղեցիների հանդեպ իր կեցվածքի մեջ, ինչպես նաև իր ժողովուրդն էլ, ինքնիրեն հայտնաբերել է որպես նախաձեռնող, բազմակողմանի և մեծապես տաղանդավոր»:

Վեհափառ Հայրապետը Անգլիայում զբոնրված միջոցին, ուր էլ որ գնաց, ուր էլ որ այցելեց, ամեն տեղ ողջունվեց և մեծարվեց որպես «Ընդհանրական Հայրապետը Արևելյան Բրիտանական հին եկեղեցիներից մեկի, եկեղեցի՝ որ հաստատվել է Ս. Թադեոս և Ս. Բարբողիմեոս առաջյալների Բարոնությունը»:

Անգլիկան եկեղեցու Արամբին հարաբերությունների եկեղեցական խորհուրդը, իր 1956 թվականի 18-րդ տեղեկագրում վեհափառ Հայրապետի Անգլիա կատարած այցելության մասին գրել է.

«Ապրիլի 12—16 օրերին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Սրբություն Վազգեն Ա-ը ընդունվեց Լամբերթի պալատում որպես Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսի հյուրը: Բազում դարերից ի վեր ոչ մի Կաթողիկոս չի բողբել էջմիածինը՝ այցելելու Սփյուռքում ցրված իր հոտին, և առաջին անգամն է, որ մի Կաթողիկոս այցելում է Անգլիա: Անգլիա իր այցելության օրերին Նորին Սրբությունը ներկա եղավ Լամբերթի պալատում Նիկիական աղուրի կողմից տրված ընդունելության: Նա ընդունվեց նաև Ուեստմինստերի Աբբայարանում, Քենտրբերիի Մայր Տաճարում և Նեշտոմ սրբավայրում: Ապրիլի 15-ի կիրակի օրը Նորին Սրբությունը պատարագեց Լոնդոնի հայոց եկեղեցում: Պատարագին ներկա էր Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսը, որը ողջույնի ճառ արտասանեց: Սուրբ պատարագի արարողության ժամանակ Կաթողիկոսը Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսին նվիրեց հովվական խաչ»:

Վեհափառ Հայրապետի այցելությունը Անգլիա հանդիսացավ Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների միջև գոյություն ունեցող ավելի բան վաթսուն տարիների մեծ բարեկամության վառ ապացույցը:

Կասկած չունենեմ, որ փոխադարձ հարգանքի և սիրո վրա խառնված Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների հինավուրց բարեկամությունը կշարունակվի այսուհետև ևս՝ հօգուտ երկու եկեղեցիների և ժողովուրդների կրոնական, եկեղեցական, մշակութային և տրևտեսական կապերի ամրապնդման:

Լոնդոնում Վեհափառ Հայրապետը տեսակցություններ ունեցավ Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսի հետ, Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների եղբայրական և բարեկամական հարաբերությունների և համագործակցության գործնական հարցերի շուրջ:

Պաշտոնական այդ տեսակցությունների ժամանակ Վեհափառ Հայրապետը խոսեց ընդհանրապես քրիստոնեության և մասնա-

վորապես Հայ եկեղեցու մեր օրերի վերագարման մասին. «Մենք հավատում ենք,—ասաց Վեհափառ Հայրապետը,— որ քրիստոնեությունը առհասարակ և Հայաստանյայց եկեղեցին մասնավորաբար վերածնունդյան մի նոր դարաշրջան է որ սկսում են: Մենք էլ որ մենք՝ հոգևորականներս, այս գիտակցությամբ նվիրվենք սուրբ գործին և մոտենանք միմյանց, ավելի արդյունավետ դարձնելու համար մեր աշխատանքը: Քրիստոնեական եկեղեցիների եղբայրական մերձեցմամբ և գործակցությամբ, խորհում ենք, քե էլ՝ ավելի զորացրած կլինենք Քրիստոսի եկեղեցին»:

Հայ եկեղեցին միշտ բարեմտությամբ է ընդունել քրիստոնեական եկեղեցիների միջև համագործակցության և միության առաջարկները: Եվ այսօր, ամեն ժամանակներից ավելի, կենսական անհրաժեշտություն է, որ «Քրիստոսի քաղաքության եկեղեցիները միասին աճեն ու վկայություն տան իրենց ուժի, իրենց հավատի սրբության և պաշտամունքի»: Այսօր է մանավանդ, որ միասնական պիտի հնչի եկեղեցու ձայնը ի պաշտպանություն խաղաղության և մարդկային առաջադիմության: Այս հարցում նույն ոգին ունեն Հայ և Անգլիկան եկեղեցիները: Հայ եկեղեցին իր ողջ պատմության ընթացքում այն խորունկ համոզումն է ունեցել, որ «եկեղեցի մը, որքան ալ մեծ ըլլա ան, չի կրնար ներկայացնել ամբողջ քրիստոնեությունը, և քե յուրաքանչյուր եկեղեցի առանձին առնված կրնա սխալիլ» (Օրմանյան): Եկեղեցու այն միությունը, որին ձրգտել է մեր եկեղեցին, որի համար նա աշխատում է այսօր էլ, ուրիշ բան չէ, երբ ոչ «միություն եկեղեցիներու միջև հոգևոր հաղորդակցության հիման վրա, իրենց ուրույն դիրքերը փոխադարձաբար հարգելով, իրենց սեփական շրջանակին և սահմաններուն մեջ յուրաքանչյուրն ազատություն վայելելով և քրիստոնեական սիրո ոգին տիրապետելով ամենուն»:

Ահա այս ոգով, այս սկզբունքների լույսի տակ, բարեկամական հարաբերություններ են հաստատվել Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների միջև, հարաբերություն, «որ շուրջ 50 տա-

րիե ի վեր կա արդեն ու իր բարի պտուղներն է տալիս Անգլիկան և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցիների միջև», — նկատում է վեհափառ Հայրապետը:

Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների հարաբերությունը զարգացման և ամրապնդման ապարեզում կարևոր դեր է կատարել նաև Ս. Երուսաղեմը, քրիստոնեության այդ մեծագույն սրբավայրը, Երուսաղեմի հայոց Առաքելական Ս. Արքուի և Ս. Հակոբյանց վանքի և միաբանության ու Երուսաղեմի Անգլիկան եկեղեցու եպիսկոպոսի միջև վաղուց հաստատվել են շատ սիրալիր և բարեկամական հարաբերություններ, «որոնք արդեն աստվածամահո մի ավանդություն են դարձած», — նշում է վեհափառ Հայրապետը: Տարիներով Երուսաղեմի հայոց ժառանգավորաց վարժարանում և Ընծայարանում դասավանդել են Անգլիկան եկեղեցու հոգևորականներ: Երուսաղեմի մեր միաբան վարդապետներից շատերը իրենց աստվածաբանական ուսումը շարունակել են Անգլիայում, անգլիական աստվածաբանական կոլեջներում:

Վեհափառ Հայրապետի Անգլիա այցելությամբ և անձնական ծանոթությամբ «Հայ և Անգլիկան փոյր եկեղեցիների միջև փոխադարձ հարգանքն ու սերը է՛լ ավելի պիտի

անեն և քրիստոնեական մեր եղբայրությունը պիտի դառնա մի ամուր ամրոց», — հայտարարել է վեհափառ Հայրապետը Անգլիա այցելության օրերին:

Առաասանմանյան հովվապետական հաճապարհորդությունից Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին վերադառնալուց հետո, վեհափառ Հայրապետի և Քենտրբերիի Արքեպիսկոպոսի միջև կատարվեցին նամակագրություններ, որոնք հրատարակվեցին մեր ամսագրի սույն թվականի մայիսի համարում, կոնկրետ հոդվածում դնելու համար Անգլիայում «փոխադարձ սիրո և համակրանքի պայմաններում ստեղծված փոխըմբռնումը» Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների պետերի միջև:

Առաջիկա տարվա սկզբներից կսկսվեն Երուսաղեմում Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների ներկայացուցիչների միջև պաշտոնական խորհրդակցություններ, կողմերի երեքական բարձրաստիճան հոգևորական ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

Թո՛ղ ընդմիջտ անի, պտղաբերի Հայ և Անգլիկան եկեղեցիների սերտ միությունը:

Թո՛ղ Տերը գորացնի և պահպանի քրիստոնեական սիրո և եղբայրության ոգին Անգլիկան և Հայ եկեղեցիների միջև:

